

ABU DABİ-PEKİN TİCARİ VE GÜVENLİK İLİŞKİLERİNE WASHINGTON MÜDAHALESİ

GÖKHAN ERELİ

Körfez Çalışmaları Koordinatörü ORSAM

“

Abu Dabi 2030 Ekonomik Vizyonu çerçevesinde 2018 yılında imzalanan anlaşma dâhilinde Cosco şirketine devredilmiştir. Cosco şirketine devredilen terminal işletmesi bağlamında, Abu Dabi'nin Çin'in Bir Kuşak Bir Yol stratejisini desteklediği de ifade edilmektedir. Bununla birlikte, konteyner terminalinin yer aldığı Abu Dabi'nin Halife Limanı'nın da Çin'in Kuşak-Yol girişiminin Ortadoğu bağlamında temel bir noktasını temsil ettiği belirtilmektedir.

”

Ç

in'in Abu Dabi'de bulunan Halife Limanı'nda (Khalifa Port) inşa etmeye çalıştığı askeri yerleşkenin, ABD'nin Birleşik Arap Emirlikleri'ne (BAE) yaptığı baskılar sonucunda durdurulduğu iddiası siyasi, askeri ve jeopolitik açıdan önemli bir gelişme olarak kayıtlara geçti. Uydu görüntülerinden ulaşılan bilgilere

göre Abu Dabi'nin kuzeyinde Halife Limanı içerisinde Çin'in gemicilik ve lojistik şirketi olan Cosco tarafından idare edildiği ifade edilen konteyner terminalinde devam eden inşaat çalışmalarının sona erdirildiği belirtilmektedir. ABD'nin söz konusu faaliyetleri durdurma kararlılığının oluşmasındaki en büyük etkenlerden birisinin, Cosco

şirketi tarafından idare edilen konteyner terminalinde çok katlı bir binanın inşa edilebileceği bir çukurun yanında, kirişlerin de dikildiğinin tespit edilmesi olmuştur. Bununla birlikte temelde, bu hamlelerin söz konusu askerî yerleşkenin gizliliğini sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiş olması ihtimal dâhilindedir.

PEKİN'İN ABU DABI'DEKİ TİCARİ FAALİYETLERİ

Cosco Abu Dhabi Konteyner Terminali, Abu Dabi Limanlar İşletmesi (Abu Dhabi Ports) ile Cosco Gemicilik ve Limanlar Şirketi (Cosco Shipping Ports Limited) arasında Abu Dabi 2030 Ekonomik Vizyonu çerçevesinde 2018 yılında

imzalanan anlaşma dâhilinde Cosco şirketine devredilmiştir. Cosco şirketine devredilen terminal işletmesi bağlamında, Abu Dabi'nin Çin'in Bir Kuşak Bir Yol stratejisini desteklediği de ifade edilmektedir. Bununla birlikte, konteyner terminalinin yer aldığı Abu Dabi'nin Halife Limanı'nın da Çin'in Kuşak-Yol girişiminin Ortadoğu bağ-

lamında temel bir noktasını temsil ettiği belirtilmektedir.

Aynı zamanda yine güneydoğu istikametinde Halife Limanı'na bağlanan Halife Sanayi Bölgesi kapsamında (Khalifa Industrial Zone-KIZAD) Çinli şirketlerin faaliyetleri ve Çin'in 2019 yılından bu yana devam eden 1,7 milyar dolarlık yatırımları da önemli bir noktaya işaret etmektedir. Yakın ilişkilerin bir gereği ve sonucu olarak Abu Dhabi Ports ise KIZAD bünyesindeki Çinli firmalar ile 50 yıllık konaklama projeleri gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda KIZAD içerisinde Çin-BAE Sanayi Kapasite İşbirliği Gösterimi Bölgesi (Industrial Capacity Cooperation Demonstration Zone) bulunmaktadır. 2019 yılında pandemi döneminden önce de Abu Dabi yetkilileri bölgedeki ticari hayatı desteklemek adına 50 milyar BAE Dirhemi büyüklüğünde bir ekonomik paketi hayata geçirmişlerdi. Bunun yanında geçtiğimiz yıllarda, Abu Dhabi Ports, Çinli şirketlerin KIZAD bünyesinde iş yapabilmelerini kolaylaştırmak adına Çin Sanayi ve Ticaret Bankası (Industrial and Commercial Bank of China) ile ve Jiangsu Denizaşırı Yatırım İşbirliği Şirketi (Jiangsu Overseas Cooperation Investment Company) ile anlaşmalar imzalamıştı. Dolayısıyla Pekin'in Abu Dabi limanlarındaki ticari faaliyetleri son dönemlerde artmıştır.

WASHINGTON'IN GELİŞMELERE MÜDAHALESİ

Çin'in, Halife Limanı'ndaki konteyner terminalinde devam eden faaliyetlerin durdurulmasının talep edilmesi konusunda ABD Başkanı Joe Biden'ın mayıs ve ağustos ay-

larında olmak üzere iki defa Abu Dabi Velihaht Prensi Muhammed bin Zayid ile görüşme gerçekleştirdiği ifade edilmektedir. Eylül ayında ise Muhammed bin Zayid ile görüşme gerçekleştiren ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Jake Sullivan ve Beyaz Saray Ortadoğu ve Kuzey Afrika Koordinatörü Brett McGurk'un, ABD'nin konuya ilişkin taleplerini BAE'ye ilettikleri bilinmektedir.

“

Son dönemde ABD karar alıcılarının ve politika yapıcılarının bir süredir Çin'in Körfez'deki varlığının BAE'de yoğunlaşması hasebiyle BAE'ye yönelik siyasi yaptırımları dahi gündemlerine aldıkları ifade edilmelidir. Hatta, ABD'li yetkililerin BAE'li yetkililerden ilk elde Çin'in faaliyetlerinin engellenmesi ve sınırlandırılması konusunda söz aldığı fakat konunun ilerleyen dönemlerde hâlen etkin bir mesele olarak devam ettiği görülmektedir.

ABD'li yetkililerin limanda gerçekleştirdikleri saha çalışmasının ardından da söz konusu inşaat faaliyetlerinin durdurulduğunun iddia edilmesi aynı zamanda ABD'nin BAE'ye olan siyasi baskısını artırdığı anlamına gelebilir. Son dönemde BAE ve Çin arasında artan siyasi, askerî ve ticari ilişkiler, ABD'nin BAE ile ilişkilerinde gerginlik konusu olmuştur. Bilhassa ABD karar alıcılarının ve politika yapıcılarının bir süredir Çin'in Körfez'deki varlığının BAE'de yoğunlaşması hasebiyle BAE'ye yönelik

siyasi yaptırımları dahi gündemlerine aldıkları ifade edilmelidir. Hatta, ABD'li yetkililerin BAE'li yetkililerden ilk elde Çin'in faaliyetlerinin engellenmesi ve sınırlandırılması konusunda söz aldığı fakat konunun ilerleyen dönemlerde hâlen etkin bir mesele olarak devam ettiği görülmektedir. Çin'in BAE'deki ticari-askerî faaliyetlerine karşı gerek Donald Trump gerekse Joe Biden yönetimleri tarafından BAE yetkililerine siyasi baskı yapılmaya devam edilmişti. Bütün bunların yanında, ABD'nin BAE ile siyasi ilişkiler konusunda 50 adet F-35 savaş uçağı ve diğer üst düzey askerî teçhizatların teslimatını da içeren toplamda 23 milyar dolarlık askerî teçhizat tedariki anlaşmasını araçsal hâle getirdiği ifade edilmektedir. Biden yönetiminin bu anlaşmanın süreçlerini yavaşlatabileceği, BAE'ye İsrail'e sağlanan F-35'lerden daha düşük kapasiteli uçaklar sağlanabileceği de BAE'ye yönelik olası yaptırımlar dâhilinde ele alınabilecektir.

ABD'li yetkililer, Halife Limanı'nda Çin'in bir askerî yerleşke kurmakta olduğunu iddia etmekte ve bu süreci en azından bir yıldan bu yana izlediklerini ifade etmektedirler. ABD'nin de Abu Dabi'nin Ez-Zufra bölgesinde -Halife Limanı'na yaklaşık 75-80 km mesafede- askerî yerleşkesinin ve personellerinin bulunması, bölgedeki olası bir Çin askerî varlığını ABD açısından komplike hâle getirmektedir. ABD yetkilileri özellikle BAE ve Çin tarafından limanın kullanımının sadece ticari amaçlarla olduğu ifade edilmesine rağmen, Çin'e ait belirli gemilerin geleneksel olarak askerî istihbarat amacıyla kullanılan gemilerden olduğunu ifade etmek-

tedir. Halife Limanı'ndaki olası Çin askerî yerleşkesinin inşaatının devam ettiğinden BAE'li yetkililerin haberinin olup olmadığı ise yine ABD'nin üzerinde durduğu bir mesele olarak ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar BAE'li yetkililer, özellikle Washington'daki BAE'nin resmî görevlileri, ülkenin Çin'in bir ileri karakolu hâline gelmesi konusunda ya da bir Çin askerî yerleşkesinin Halife Limanı'nda inşaedilmesine yönelik bir anlaşmanın olmadığından bahsetseler de ABD'li yetkililer tam olarak ikna olmuş gözükmemektedir. Nitekim, yerleşke inşaatının ABD baskıları neticesinde durdurulduğu iddiası da Abu Dabi'nin Pekin'in faaliyetlerinden habersiz olduğu imajıyla ilişkilendirilebilir. Fakat bunun gelişmelerin farkında olmamaktan ziyade, Abu Dabi'nin siyasi bir tercihi olma ihtimali daha güçlüdür.

GELİŞMELERİN GÜVENLİK BOYUTU

2020 yılında ABD Kongresi'ne sunulan "Çin Halk Cumhuriyeti'ne İlişkin Askerî ve Güvenlik Gelişmeleri" raporunda, "Çin'in ordusu askerî gücünü daha uzak mesafelerde yansıtmayı sağlamak için daha sağlam bir deniz aşırı lojistik ve üs altyapısı kurmaya çalıştığı" ifade edilmektedir. Bununla birlikte raporda, Çin'in "Cibuti'deki askerî üssüne ek olarak, Myanmar'da, Singapur'da, Endonezya'da, Pakistan'da, Sri Lanka'da, BAE'de, Kenya'da, Seyşeller'de, Tanzanya'da, Angola'da, Tacikistan'da, askerî, deniz ve kara ile ilgili faaliyetlerini güçlendirip genişletecek deniz aşırı askerî lojistik tesis ve yerleşkeleri kurmayı planladığı ifade edilmektedir. Bütün bunlarında yanında ABD'nin raporda yer verdiği önemli

bir nokta da Çin'in Aden Körfezi'nde yoğun olarak devam eden korsanlık-karşıtı faaliyetleri çerçevesinde gerçekleştirdiği operasyonlardır.

Çin'in Pakistan ve Sri Lanka'da bulunan limanlarda ticari faaliyetleri ve yerleşkeleri bulunurken, Cibuti'de de askerî üssü bulunmaktadır. Bu ticari yerleşkelerin gerektiğinde Çin donanması adına kullanılabilir olması ABD'yi alarm durumuna geçirmektedir.

Meselenin güvenlik boyutuna baktığında, Çin'in Pakistan ve Sri Lanka'da bulunan limanlarda ticari faaliyetleri ve yerleşkeleri bulunurken, Cibuti'de de askerî üssü bulunmaktadır. Bu ticari yerleşkelerin gerektiğinde Çin donanması adına kullanılabilir olması ABD'yi alarm durumuna geçirmektedir. Kamboçya'da 2019 yılında yapılan bir anlaşma dâhilinde, Çin'in askerî kuvvetlerinin bir deniz üssünü kullandığı ifade edilmekte fakat Çin ve Kamboçya otoriteleri tarafından böyle bir anlaşmanın imzalandığı yalanlanmaktadır.

Bu anlamda, Körfez'in de Çin tarafından bu amaçla kullanılabilirceği ihtimali dolayısıyla ABD'yi teyakkuza geçiren bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Çin'in Ortadoğu ve Körfez ülkeleriyle ticari ilişkilerini yoğunlaştırdığı, aşı diplomasisi çerçevesinde ilişkilerini güçlendirdiği bir dönemde, askerî faaliyetlerinin aynı oranda artması

ihtimali ABD'li yetkilileri böyle bir karar almaya itmiş olabilecektir. Çin aynı zamanda Körfez petrolünün de küresel piyasalardaki en büyük alıcısı konumundadır. Dolayısıyla bu gerçek dahi, Çin'in Körfez ülkelerindeki siyasi ve ticari angajmanlarını askerî angajmanlar ile desteklemek isteyeceğini gösterebilir. Bunun yanında, ABD'nin olası casusluk tehlikelerini ifade etmesine rağmen BAE'nin aynı zamanda Huawei şirketinin altyapısını kullanma kararı da ABD-BAE ilişkilerini Çin üzerinden zedeleyen bir diğer gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yerleşke inşaatının durdurulması iddiasının gündeme geldiği dönemlerde, ABD-BAE siyasi ve güvenlik ilişkileri bağlamında ABD tarafından BAE'ye bir mesaj da verildi. Yaşanan gelişmelerle birlikte ABD Bölgesel Güvenlik İşlerinden Sorumlu Dışişleri Bakanı Yardımcısı Mira Resnick, Dubai'de yaptığı açıklamada F-35 savaş uçaklarını ve MQ-9 Reaper insansız hava araçlarını içeren anlaşmanın pürüzsüz şekilde devam edeceğini ve bu konuda BAE yetkilileriyle sıkı ve sağlam bir diyalogun sağlandığını ifade etmiştir. Sonuç olarak, söz konusu açıklamalar BAE'nin Çin ile askerî ilişkilerini sınırlandırması durumunda ABD siyasi, askerî ve lojistik desteğinden mahrum kalmayacağını fakat ilişkilerin sınırlandırılmaması ve çeşitlendirilmesi durumunda ise bu ayrıcalıkların bir yaptırım konusu olabileceğine işaret edebilir. Bu ifadelerin yanında, konuyla ilgili detaylar da ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin ve Brett McGurk'un Abu Dabi ziyaretleri sonrasında şekil almaya başlayabilecektir. ■